

Pohjois-Pohjanmaan lintutieteellinen yhdistys ry

PL 3000

90014 Oulun yliopisto

pply@pply.fi

14.11.2023

Limingan kunta & Lumijoen kunta

Liminganraitti 10, 91900 Liminka & Kunnankuja 1, 91980 Lumijoki

kunta(at)liminka.fi & kirjaamo(at)lumijoki.fi

kirjaamo.pohjois-pohjanmaa@ely-keskus.fi

Pohjois-Pohjanmaan lintutieteellisen yhdistyksen lausunto Ruutikankaan-Limminganlahden osayleiskaavan luonnoksesta

Pohjois-Pohjanmaan lintutieteellinen yhdistys ry (PPLY) on BirdLife Suomen alueyhdistys, jonka tavoitteena on mm. edistää linnuston suojelua ja lintuharrastusta. Kiinnitämme tässä lausunnossa huomiota erityisesti kaavahankkeen linnusto-, elinympäristö- ja virkistyskäyttövaikutuksiin, jotka ovat samalla valtakunnallisten ja EU:n biodiversiteettitavoitteiden, Kestävä Liminka -ohjelman, Limingan ja Lumijoen kuntien imagojen, ja matkailun kehittämisen näkökulmasta tärkeitä arvoja.

Olemme tutustuneet Ruutikankaan-Limminganlahden osayleiskaavan luonnokseen sekä siihen liittyviin aineistoihin. Valitettavasti joudumme toteamaan, että hankkeen vaikutukset kaava-alueen pesimä- ja muuttolinnustoon, sekä niiden elinympäristöihin on selvitetty täysin puutteellisesti. Varsinainen luontoselvitys (Ramboll Finland Oy 2022a) on tehty ainoastaan kirjallisena työnä.

Selvityksissä käytettyjen tietokantojen satunnaishavainnot ovat osin vanhentuneita. Ne ja muu kirjallinen materiaali saattaa tarjota lähinnä tausta-aineistoa luonto- ja vaikutus selvityksille, sekä lisätietoja vaikutusarviointeihin, mutta eivät voi yksin toimia laillisen päätöksenteon pohjana. Koska kaavassa osoitetaan sijainniltaan täsmällisesti rajattuja maankäyttöratkaisuja, on yksityiskohtaisilla luontoselvityksillä ja luontovaikutusten arvioinnilla varmistettava, että kyseiset ratkaisut ovat mm. Maakäyttö- ja rakennuslain ja Luonnonsuojelulain säädöksiin nähden toteuttamiskelpoisia.

Tietokantapohjaista luontoselvitystä on yritetty täydentää maastoselvityksin (Ramboll Finland Oy 2022b).

Kaavahankkeen pinta-ala on valtava, 52 000 hehtaaria. Silti alueen pesimälinnustoa on kartoitettu

täydentävässä luontoselvityksessä ainoastaan yhtenä aamuna. Luonnontieteellisen keskusmuseon

kartoituslaskentaohjeiden mukaan yksi laskija ehtii aamussa kartoittaa noin 30–80 hehtaarin alueen. Lisäksi

pesimälintukartoitus tulisi toistaa vähintään kaksi kertaa (mieluiten kolme) eri pesimäkauden vaiheissa, lintulajien havaittavuuden maksimoimiseksi.

Puutteellisesti toteutetussa täydentävässä luontoselvityksessä havaittiin kaava-alueelta pesivänä vain 15 suojelullisesti arvokasta lajia (kokonaisparimäärä 73), kun Tiira.fi-järjestelmään on merkitty kaava-alueelta pesintään viittaavana havaintona viimeisen kymmenen vuoden aikana vähintään 30 suojelullisesti arvokasta lajia (haussa mukana vain uhanalaiset ja direktiivilajit). Pelkästään kuluvan vuoden 2023 aikana marraskuun alkuun mennessä lintuharrastajat ovat merkinneet kaava-alueelle sijoittuvilla retkillään Tiira.fi järjestelmään kaikkiaan yli 11 000 havaintoa uhanalaisista ja lintudirektiivin liitteen I lajeista. Havaintoja on tehty reilusti yli miljoonasta lintuysilöistä. Tämä kuvaa hyvin alueen merkitystä myös muuton aikaisena lepäilyalueena uhanalaiselle lintulajistolle sekä alueen arvoa lintuharrastukselle. Yhtenä monista luonto- ja linnustoselvitysten puutteista mainittakoon esimerkiksi se, ettei kiireellisesti suojeltavan ja äärimmäisen uhanalaisen (CR) suokukon pesimäalueita ole tunnistettu lainkaan ja muun muassa se, että kaavaluonnoksessa on osoitettu uusi rakennuspaikka uhanalaisen huuhkajan (EN) reviirille. Molemmat luontoselvitykset ovat puutteellisia myös siksi, ettei kummassakaan esitetä rakentamisen vaikutusarvioita alueen pesimälinnustoon tai niiden elinympäristöihin. Kaavoitushankeen kokonaisvaikutuksia linnustoon ja niiden elinympäristöihin pitää arvioida myös pitkällä aikajänteellä. Selvitysten tulee myös ulottua riittävästi kaava-alueen yli, sillä rakentamisen suorat ja välilliset vaikutukset ulottuvat rajauksen tuntumassa esiintyvään linnustoon sekä niiden elinympäristöihin.

Ruutikankaan-Liminganlahden osayleiskaavan alueesta huomattava osa sijoittuu kansainvälisesti tärkeiden (IBA; Important Bird and Biodiversity Areas), kansallisesti tärkeiden (FINIBA) sekä maakunnallisesti tärkeiden (MAALI) lintualueiden sisälle. Nämä alueet tunnetaan jo ennalta erittäin tärkeiksi linnustolle, sekä muulle luonnon monimuotoisuudelle. Kaava-alueella on myös runsaasti alueita, jotka ovat Maakuntakaavassa merkitty valtakunnallisesti arvokkaaksi maisema-alueeksi, jossa erityisesti Limingan lakeuden ja Muhoksen peltoalueiden tärkeät linnuston muutonaikaiset kerääntymisalueet tulee turvata (Pohjois-Pohjanmaan 2. vaihemaakuntakaava 2016). Pidämme tärkeänä, että kaikki rakentaminen ja maankäytön mahdolliset muutokset, jotka kaavassa on esitetty näille alueille, ovat korkeintaan erittäin pienimuotoisia ja tarkemmissa vaikutusten arvioinneissa niillä ei todeta olevan haitallisia vaikutuksia linnustoon tai niiden elinympäristöihin. Laajat asemakaava-alueet Lumijoentien tuntumassa tuntuvat lähtökohtaisesti toteuttamiskelvottomilta. Ehdotamme, että kyseisille paikoille etsitään tiiviimpiä ja vaihtoehtoisia paikkoja IBA-alueen ulkopuolelta. Mielestämme pienimuotoistakin rakentamista IBA-alueille tulisi ohjata tarkoilla kaavamerkinnoilla, joilla voidaan välttää mm. linnuille vaaralliset rakenteet ja pesimäaikainen, sekä muutonaikainen lepäily- ja ruokailualueille kohdistuva häiriö. Linnuston häiriötöntä muuttoaikaista lepäilyä sekä liikenneturvallisuutta muuttoaikaan turvaisivat myös lepäilypeltojen varteen tehtävät levikkeet ja katselulavat linnuista kiinnostuneille. Vuodesta toiseen tärkeänä säilyvien

lepäilypeltojen tunnistamiseen tulee käyttää mm. Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskuksen koordinoimien monivuotisten hanhilaskentojen aineistoa.

Kaava-alueen linnuston nykytila tulee selvittää perusteellisesti, jotta kaavoituksen myötä mm. rakentamisen alle ei jää esimerkiksi tärkeitä linnuston muutonaikaisia levähdys- ja kerääntymisalueita, uhanalaisten lajien pesimäalueita tai elinympäristöjä, eikä linnuston sekä luonnon monimuotoisuuden kannalta muitakaan tärkeitä alueita.

Koska kaava-alueen pellot ovat tärkeitä ruokailu- ja lepäilyalueita Natura-alueen linnustolle, ja kaavassa osoitetaan rakentamista myös aivan Natura-alueen rajan läheisyyteen, Natura-arviointi on välttämätön toteuttaa. Natura-arvion tarpeettomuutta ei voida todeta jo toteutetuilla keuhkoilla selvityksillä.

Kiitämme siitä, että virtavesien varsille on pääosin yritetty turvata ekologiset käytävät ja puuttomilla osuuksilla osoitetaan kaavaluonnoksessa tavoite suojapuuston kasvattamiselle. Yhtenäiset ekologiset käytävät ovat tärkeitä myös linnuille niiden ravintoeliöiden liikkumisen turvaajana. Muutama puute käytävissä kuitenkin on: esimerkiksi uhanalaiselle valkoselkätikalle tärkeän Virkkulanojan ekologinen käytävä tulisi turvata molemmin puolin Virkkulanojaa koko matkaltaan. Viheryhteysmerkinnöissä on katko uusien rakennuspaikkojen kohdalla, jossa valkoselkätikasta on talviaikaisia havaintoja. On tärkeää, etteivät uudet rakennuspaikat kavenna Virkkulanojan ekologista käytävää, jossa tällä hetkellä kasvaa tikoille soveltuvaa lahoppuustoa molemmin puolin puroa. Lisäksi Uuden Liminganjoen varresta puuttuu tärkeä ekologisen yhteyden turvaava merkintä kokonaan.

Luontokato on yksi aikamme suurimmista ongelmista ja sen pysäyttämiseen vaaditaan malttia ja tutkittuun tietoon perustuvaa päätöksentekoa myös kunnallisessa kaavoituksessa. Rakentamisessa luontokadon pysäyttäminen tarkoittaa ennen kaikkea yhteiskuntarakenteen tiivistämistä. Ennen kaavaehdotusta on alueella tehtävä vielä kunnolliset linnustoselvitykset sekä koottava myös kaikki aiempi saatavilla oleva tutkimustieto alueelta. Vasta kunnollisen linnusto- ja luontovaikutustenarvioinnin jälkeen voidaan rakentamispaikoista ja -tavoista tehdä vastuullisia päätöksiä.

Viitteet:

Mäkelä, K. & Salo, P. 2021. Luontoselvitykset ja luontovaikutusten arviointi. Opas tekijälle, tilaajalle ja viranomaiselle. Suomen ympäristökeskuksen raportteja 47/2021.

Pohjois-Pohjanmaan 2. vaihemaakuntakaava 2016. <https://pohjois-pohjanmaa.fi/wp-content/uploads/2020/08/4544.pdf> [luettu 24.12.2022]

Ramboll Finland Oy 2021. Limingan kunta – Lumijoen kunta. Ruutikankaan – Liminganlahden osayleiskaava. Osallistumis- ja arviointisuunnitelma. 13 s.

Ramboll Finland Oy 2022a. Ruutikankaan-Liminganlahden osayleiskaavan kirjallinen luontoselvitys. 24 s.

Ramboll Finland Oy 2022b. Ruutikankaan-Liminganlahden osayleiskaavan täydentävät luontoselvitykset. 42 s.

Ympäristöhallinto 2023. <https://www.ymparisto.fi/fi/luonto-vesistot-ja-meri/luonnon-monimuotoisuus/lajien-monimuotoisuus> [luettu 28.9.2023]

Seija Rannikko

PPLY:n puheenjohtaja

Esa Hohtola

PPLY:n varapuheenjohtaja